

Пара! Ты не чакаеш, Вясла...
Для гэтых людзей ты прынесла
з сабой не толькі сонца і цяпло.
Ты прынесла з сабой і велічны
план узняцця нашай сельскай гас-
падарні — самай мірнай галіны
людскай працы!

Юрий Аляксеевіч Гагарын

Там, у сина, та вясняла і прыняла
на ўсёй сваёй. І ўсё ж мой
твой прыход адзначалася мо
ты, толькі табе ўласівы
прыход.

Вачыш? Гэта пагурацтва, пла
доўна Мінскага трактарнага за
вадзтва, і гэта пачынае сотні
тысячын — прыгукнуў «вельдур
аўсучуца» на чыгуначную плат
форму. Куды ж ты, пачынае і
ты, пачынае і ты, пачынае і ты,
на платфармы пераходзіць Куды
трактарнай інаў, у лясішак Егіпта
ташчэўдзіўніцтва, і не та, і не та,
і ўсё ж, вясня, для Мінска тра
ктарнага завадзтва, наш зямля
была летася. Зусім нядаўна пра
шла дзірнявішчын выпрабаванні
ташчэўдзіўніцтва, і не та, і не та,
дольш эканамічна, больш даскі
налая. Неўзабаве з радасцю
сустрае хлабавое «Шчасліва
дзямі, і ты, пачынае і ты, пачынае і ты,
дзямі».

Дзень васманаўтыкі

МАСКВА, 12 квітня. (ТАСС). Гадівану падзеі сусветна-гістарычнага значэння — першага палёту чалавека ў космічную прастору — адзначана сёння наша краіна. У гэты дзень працоўныя сталіцы — прадстаўнікі заводаў і фабрык, устаноў, вышэйшых навучальных устаноў, навукова-даследчых ініцыятыў, Савецкай Арміі і Вавна-Марскага Флоту прыйшлі ў Крамлёўскі Палац з'езджу на сход, прысвечаны першай гадіване палёту чалавека ў космас.

Прысутныя гарачымі апладзісмантамі сустраклі з'яўленне ў праддвер'е Крамлёўскага Камуністайчай

партий I Съезцана Урада, гарюнь-намануауау, ядучых савецых аучных, конструкторау, рабочих.

Сход адрыў уступным словам старшых вынакано Массавета Н. А. Дыгай.

З прамовай выступілі прэзідэнт Акадэміі навуц СССР М. У. Кендыгін і члендырэктарау Першага дырэжнаа падпісчыкаа завода А. В. Вільтарау, член-нарэспандэнт Акадэміі навуц СССР С. Н. Вільноу.

Сустраы ааааааа, з прамовай да прысутных звернуўся лётчык-наманан СССР Герой Савецкаа Саюза Юры Аляксееа Гагарын.

Рафэрэндум у Францыі яшчэ раз наглядна паказаў, што дэ-штэты-ацыя і іх таямны і мучны саўзвоннікі не мары-стаюцца ў краіне ніякім коліш-небудзь значным палітычным уплывам.

Мел. М. ЖЫТНІЦКАГА.

Піліп ПЕСТРАК

3 ПАРЫЖСКАГА СШЫТКА

У. Юманітэ

За акном шуміць Парыж...
Мы на паверсе тэатру —
Прышлі суды пагварыць
«Юманітэ» прывеціць.

У шэрай блузе гаспадар —
Рэдактар ён галоўны,
Нам кожнаму руку падаў
Ды з позіркам вымоўны.

Каб разумелі пільны знак
Заўсёды скарбінны,
Калі сусветнае нудна
У поспехе ўдзячны.

Упэўнена ў ачах гарыць
Робатніцкая вера,
Якою дышае Парыж
Ад часу Рабесп'ера.

Дыханне пошмем расло,
Як штурмавалі неба,
Хоць марылі да ўсіх былі —
Зямны каваляк хлеба.

І вось цяпер трывожны танст
Гатоўнасці суровай

Гудзе ў радках «Юманітэ»
Набатным гордым словам.

Аб гэтым нам сказаць быў рад,
Ды з позіркам вымоўны,
Французскі наш таварыш,
Брат —

Рэдактар ён галоўны.

На гары Манмартры

Мы на Манмартры: ўвесь Парыж

ад самых ад ускарні
сцялоцца да нашых ног...
Адсюль, вась з гэтай гары
гарматы камунараў
давалі ядрам свой разбег,
І нараджаўся ў барацьбе,
у спалых пакараў
нзваны новы свет...

І я напружана гляджу
на шэрыя абрысы,
каб хоць які, хоць трохі след
знайсці тых даўніх рысак.

А ноччу на Манмартры —
побач ля сабора —
што чаго тут верціць
Садома і Гаморі!

Балаганчыкі, папойкі,
жабраці
і вандружны мастакі.

Багма тут, багма там! —
напісана плакатам,
паказуе нават і Хрыста
у штоніках стракатах,
у тупельках пад гальштукі,
з бародкай на-мастаку —
святая сэрца настулам
абляюць «па-брыцку».

Будзе падыгрываць скрыпач —
вандружны, вядома;
і Хрыста на пойдзе спяць
да святаго дому.

Задражэ смутак на гары
у сцяпальных зямках,
і да вяртання зоры
багма стуліць вочы...

Парыж — Мінск.
Верасень 1961 г.

Ці не таму ў Ту-
нісе ўсяго чатыры
жытчыны маюць
вышэйшую адукацыю?

Валынцін ЗУБ

Туніс атрымаў
незалежнасць у
1956 годзе. Аднак
французскага ад-
чування яшчэ вельмі мо-
цна. Галоўная вуліца ў
горадзе Тунісе востра на-
зваецца «Парыж», ёсць вуліца
«Шарля дэ Голі», будучы ў
Парыжы, мы бачылі вялікі ма-
газін «Манары», прыехалі ў
Туніс, глядзім, а тут таксама
з'явіліся, пераліваючыся рознымі
колерамі знаёмыя нам рэкламы
«Манары». Побач з нацыяналь-
ным банкам існуе дзевяць іна-
земных банкаў.

Каланіялісты не развілі ў
калоніях прамысловасці, не буда-
валі фабрык і заводаў. Таму яшчэ
і цяпер тысячы тон травы альфы,
з якой вырабляюць высокакачэ-
сную паперу, тунісцы вымушаны
адпраўляць на перапрацоўку ў
Францыю.

Французам у Тунісе належала
каля 800.000 гектараў лепшай зям-
лі. Прыкладна паловіна ўжо вы-
куплена нацыянальнымі ўрадам.
Толькі збіраў такіх ураджаў,
якія збіраў француз у гэтай
зямлі, арабы яшчэ не могуць, бо
у іх няма патрэбнай сельска-
гаспадарчай тэхнікі, няма апа-
вальных спецыялістаў. Але, калі
ўсё гэта, як кажуць, ужо толькі
«сяняны» каланіялізм, дык у
барацьбе яшчэ можна ўбачыць і
самых каланіялістаў, якія сама-
улюблена разглядаюць па туніс-
кай зямлі. Арабы яшчэ не за-
быліся і бадай не хутка забуду-
ць.

У краінах, дзе прадаецца мяса,
часта можна бачыць прымацава-
ныя да дзвярэй або над дзвярамі
ма галеры барана, быка або вяр-
блюда. Гэта сапрабавана «шыль-
да» без літары «н» вышываецца
яна дзеля таго, каб непісьмен-
ныя людзі (а ў Тунісе больш як
80 працэнтаў непісьменных) маглі
бліжэй да пустаці Сахары.

І з Парыжа да горада Туніса на
рэактыўнай самалёце тэлеу «Ка-
равела» мы даліся да дзевяці ка-
лавіна гадзіны. А яшчэ зусім
якдаўна Афрыка ў нашым разу-
менні была далёкай, недасяжнай
краінай, дабрацца куды тра-
ба было многа дзен і начэй.
І вельмі неж даўна ўспрымаецца
таколі што некучуваў шалік і
настаўляў каўнер і раптам паві-
нен знімаць паліто і расшпільваць
кашулю.

У Тунісе толькі што прайшоў
дождж. Пасветра было цёплае і
парнае, як у нас часам у маі або
чэрвені. А гэта ж быў студзень.

На аэрадроме мы сустракалі
предстаўніц туніскай фірмы,
якая павіна была нас абслугоў-
ваць. Пасля іх мы ў шэрых го-
радах, у гасцініцы «Мажэсцік»,
І першае, што кінулася ў вочы, як
толькі мы зайшлі ў гасцініцу, гэта
тое, што прыбярэжжам тут
працуюць мужчыны. Мы прык-
ляні, што такую працу ў нас звы-
чайна выконваюць жанчыны і нам
было вельмі дзіўна бачыць мала-
дога, дужага хлопца, які падбіваў
падушкі, засліваў на ложках коўд-
ры. Але потым, калі мы бліжэй
пазнаёміліся з жыццём краіны,
нам стала многае зразумела. Спра-
ва ў тым, што ў Тунісе каля
400.000 безграмадных і дзе там
займаюць работу жанчыны, калі
звычайна халодзіць беспрацоўныя
мужчыны. Аднак была і другая
прычына. Да гэтага часу ў краіне
вельмі моцна ўплывае рэлігія і
паўсюды старажытныя звычкі.
Жанчыны-арабі (за рэдкіх вы-
ключэнняў) ходзяць у доўгіх бе-
лых паліцах з закрытымі тварам.
Ім дазваляецца даказваць толькі
вочы. Праўда, прэзідэнт Туніса
Хабіб Бургіба выдаў закон, які
дазваляе халодзіць тунісім жанчы-
нам з закрытымі тварам, але гэ-
ты закон карыстаецца тым жа
чым-то, якім карыстаюцца бага-
тыя сем'і, і то ў сталіцы.

Туніс. Еўрапейская частка горада.

«прачытаць», якое, дзе прадаец-
ца мяса.

Амаль поўная непісьменнасць,
страшнае галеча, старасвецкі
быт, адсталасць прамысловасці і
сельскай гаспадаркі — вось што
паказалі туніскаму народу фран-
цузскія каланіялісты.

Урад Хабіба Бургібы шмат чаго
рабіў для палепшэння становішча
сваёй народа. Жанчыны атрыма-
лі выбарчыя правы, забаронена
матангоўнасць і раннія шлюбны,
уведзена свая валюта. Пабудавана
і будучыя школы. Адме-
нена плата за навучанне ў шко-
лах, уведзены стыпендыі для
студэнтаў. І не выпадкова, калі
мы ездзілі па краіне, неш гід
Абэль Вахад, студэнт універсі-
тэта (універсітэт адкрыўся толькі
у 1959 годзе) з вялікай радасцю
паказваў нам, дзе пабудавана
новая школа. «Вунь школа, по-
вая школа», — крычаў ён, шыро-
ка ўсміхаючыся.

Не лепш, чым з навучаннем, аб-
стаці справа і з меды-
цынскім абслугоў-
ваннем насельніцтва.
Арабы пакінулі ад
многіх захворванняў.
Асабліва распаўсю-
джана трахона. А я-
шчэ вельмі дара-
га, урачоў мала, ля-
карства таксама вель-
мі дарагія, на адну
тысячу насельніцтва
прыпадаюць прыклад-
на два бальнічныя
ложкі. Нацыянальны
даход на аднаго чала-
века ў Тунісе, былой
эпадэпчнай тэрыто-
рыі Францыі — у
п'яць, разоў меншы,
чым у метраполіі.

на той адказ, які дала
Францыя летам 1961 года на за-
канае патрабаванне тунісцаў
пакінуць іх зямлю, ліквідаваць
ваенную базу ў Бізерце. Варвар-
скі бамбардзіроўкай горада,
забываючы мірных жыхароў, —
вось чым адказаў на гэта фран-
цузскі ўрад. І самае цікавае,
што «апраўданы» паліцыя-
ісць французамі. Увосень таго ж
года навучанне па ўсіх школах
Туніса пачалося на месцы пазней,
чым звычайна, толькі таму, што
«забавалі» французскія на-
стаўнікі і не хацелі вучыць араб-
скіх дзяцей. Ледзьве ўдалося іх
уважыць. А ўгаворваць прыш-
лося ўсё па той жа прычыне,
што сваіх нацыянальных кадрую
настаўнікаў там яшчэ мала.

У Тунісе ёсць многа цікавых гі-
старычных мясцін. На яго тэры-
торыі знаходзіліся славыты Кар-
фаген, але ў II ст. да н. э. Кар-
фаген быў захоплены рымлянамі
і Туніс на многія вякі стаў пра-
вінцыяй Рымскай імперыі. У
VII ст. н. э. Туніс заваявалі ара-
бы, у XVI яго захапілі туркі, у
1881 годзе — французамі. З таго
часу да 1956 года ён быў фран-
цузскай калоніяй.

Мы наведалі руіны Карфагена.
Раскапаны пакуль што зусім
незаконна, але і тое, што
раскапана, мае значную, ціка-
вае. Там знойдзена збройная
на высокім мастацкім узроўні
мазіка, якая адлюстроўвае быт
і заняткі карфагенян, каменныя
саркафагі з высечанымі тварамі
нябожчыкаў, выбабы з каларовага
крышталю (карфагеняне першыя
навучыліся выпальваць калю-
ровы крышталі). Абломкі калонь,
на якой адлюстравана ахвяра-
прынашэнне: жрэц забівае дзяц-
ца.

Пасля наведання руін Карфагена.
Раскапаны пакуль што зусім
незаконна, але і тое, што
раскапана, мае значную, ціка-
вае. Там знойдзена збройная
на высокім мастацкім узроўні
мазіка, якая адлюстроўвае быт
і заняткі карфагенян, каменныя
саркафагі з высечанымі тварамі
нябожчыкаў, выбабы з каларовага
крышталю (карфагеняне першыя
навучыліся выпальваць калю-
ровы крышталі). Абломкі калонь,
на якой адлюстравана ахвяра-
прынашэнне: жрэц забівае дзяц-
ца.

ТУТ СЛУХАЮЦЬ ДЫХАННЕ ПЛАНЕТЫ

У БЕЛАРУСІС ВУЧОНЫХ

Дыханне планеты

Плешчаніцкая геафі-
зічная станцыя — пер-
шая ў Беларусі і адзі-
ная комплексная ста-
нцыя ў заходняй частцы
СССР. Павільён ста-
нцыі спецыяльна пабудаваны і абсталяваны сучаснай навуковай апаратурай. Яна дазваляе пра-
сцэнаваць і рэгістра-
ваць нават самае слабае
дыханне нашай пла-
неты — электрычнае, маг-
нітнае і тэплавое. А таксама
не сейсмічнае. Геафі-
зічная станцыя знаходзіцца
далёка ад буйных
прамысловых цэнтраў
рэспублікі. І гэта дае
магчымасць даследаваць
працэсы жыцця Зямлі як
у чыстым выглядзе, без
лабавых шумоў і перашкод.
Тут, на аснове рэгулярнай
кругласутачнай рэгістрацыі
паказанняў электрычнага па-
ля, паўсюдова і супрацоўнікам
распаўсюджана новы метад
электрамагнітнага вывучэння глі-
бінных зон Зямлі. З дапамогай
гэтага метад ужо ўдалося пра-
сцэнаваць Зямлю на глібіні не-
калькіх сот кіламетраў і атры-
маць уяўленне аб яе электрыч-
ных уласцівасцях.

На станцыі таксама вывучаюць
землетрасенні, асродкі якіх
размяшчаюцца на вялікіх адлег-
ласцях. Зарэгістраваны землетра-
сенні ў Японіі, Югаславіі, на
Каўказе і ў іншых раёнах зямнога
шара. Пружкі ваганні, якія ўні-
заходзяць пры землетрасенні, або,
інакш, сейсмічныя хвалі, прахо-
дзячы праз зямны шар, прыносяць
інфармацыю аб яго глібінінай будо-
ве. У перспектыве намячаецца
даследаваць масовыя сейсмічныя
штормы, якія ў Беларусі могуць
быць звязаны з вертыкальнымі
рухамі зямной кары, устаючыся
напрыклад, у Палессі і ў за-
ходняй раёнах рэспублікі. Усеба-
ковае вывучэнне гэтых рухаў бу-
дзе мець важнае практычнае зна-
чэнне ў сувязі з меліярацый Па-
лесся, планавым будаўніцтвам і
эксплуатацыяй Прыпяцка-Нёман-
скага канала, газаводу і ін-
шых збудаванняў.

Даследаванні, якія праводзяць-
ца на станцыі, садзейнічаюць так-
сама геафізічнаму вывучэнню
верхніх гарызонтаў зямной кары
і пошукам месцазнаходжанняў ка-
рысных выкапняў. У прыватнас-
ці, вынікі рэгістрацыі магнітнага
поля Зямлі выкарыстоўваюцца
пры вывучэнні магнітных амаля-
ваў, адкрытых у заходняй частцы
Беларусі. Падобна да курскіх
магнітных амаляваў, яны могуць
быць звязаны з наяўнасцю ў не-
драх жалезных руд і іншых мета-
лаў.

Такім чынам, даследаванні, якія
ідуць на геафізічнай станцыі, на-
кіраваны як на вывучэнне будовы
зямнога шара і геафізічных пра-
цэсаў планетарнага характару,
так і на вырашэнне важных для
рэспублікі практычных задач.
Вучоны-геафізік Беларусі дзя-
таюць раскрываць тайны Зямлі,
Е. ХАЦЬКО,

кіраўнік геафізічнага лаборато-
рыя Інстытута геалагічных на-
ук АН БССР.

Інжынер Н. Грыбанав з дапамогай магнітнага вымярэння напружанасці магнітнага поля Зямлі.

ДЫСКУСІЯ

аб творчасці маладых

У Саюзе пісьменнікаў Грэй ад-
былася дыскусія на тэму «Твор-
часць маладых беларускіх прай-
скаў у 1961 г.», арганізаваная Ін-
стытутам беларускай літаратуры
імя Ш. Руставелі і Саюзам пісь-
меннікаў.

З дакладам выступілі Г. Асаў-
ян, К. Імадэшвілі. У спрэчках
прынялі ўдзел навуковыя супра-
цоўнікі Інстытута, пісьменнікі, лі-
таратуразнаўцы М. Абуладзе,
Г. Каламандзе, Ч. Аміраджыбі,
В. Замбахідзе. З заключным сло-
вам выступіў сакратар праўлення
Саюза пісьменнікаў Б. Жгеніш.

ТЫДЗЕНЬ МАСТАКА

15 красавіка ў Тбілісі пачына-
ецца Тыдзень мастака. У гэты
дні аматары выяўленчага мастац-
тва асабліва выставіць работ
вядомых мастакоў, наведваюць май-
стэрню Уаі Джэпарыдзе, Табо Гу-
дзіашвілі, Алены Ахведзіян, Мі-
калая Кандзіашвілі.

У Дзяржаўнай карцічнай галерэі Грэй адкрыецца выстаўка
«Вясна», на якой будзе паказа-
ны новыя работы мастакоў пэнд-
зла і разна. Выставіць работ тэа-
тральных мастакоў амерыканскай
тэатральнай галерэі. На выдат-
на будзе наладжана «Мастацкі
кірмаш», дзе аматары выяўленча-
га мастацтва змогуць набываць
арыгіналы і рэпрадукцыі карцін
любімых мастакоў. Намячаецца
правесці таварыскую сустрэчу па
футболу паміж камандамі маста-
коў і акцёраў драматычных тэа-
траў.

КОРАТКА

Трагедыя Эўрапей-
скай пераходнай
гэраічнай мовы П. Бе-
радзе паставіў Тэатр імя
К. Маркшаўілі.

Аб'ект прайскі Аля-
сей Гогуа закончыў ра-
боту над раманам «Ма-
лезнае поле». Твор бу-
дзе выдадзены Аб'ект-
навым выдавецтвам.

«Дзень нараджэння Та-
рэзі» — так называю-
цца новая п'еса драмату-
рга Г. Мадзіані, прысве-
чаная жыццю і барацьбе
кубінага народа. У Те-
атры імя Руставелі ад-
былася прэм'ера спе-
такля.

На кінастудыі «Грузі-
філм» ідуць здымкі па-
наметнага мастацка-
га фільма «Шлях і па-
раўняванне», які рас-
казвае аб жыцці і працы
грузінскіх аўтавадоў. На
студыі здымаецца такса-
ма кінакарціна «Сельскі
хлопец». У ім у кампа-
нійнай форме апаўдасца-
ва фарміраванні маладо-
га чалавека.

Тэатр імя Грыбадэва
паказаў новую паставі-
ну — п'есу «Гульня без
правіл» Я. Шэйна.

Аб'ектнае дзяржаўнае
выдавецтва выдасціць ў
свет новы зборнік вер-
шаў і пазам Ф. Ісмаіла-
ва «Дзеці Чарноўска».

Выдавецтва «Нікадулі»
выпусціла зборнік «Ка-
лоссе», у якім прадста-
лена творчасць чатырох
паэтаў — Е. Вартака,
Д. Індыш, Ш. Лордзіпа-
нідзе, В. Дзенепадзе.

Кіраўнік геафізічнага лаборато-
рыя Інстытута геалагічных на-
ук АН БССР.

Ул. В. Гаратаў-Пінчук

11 красавіка 1962 года пас-
ля цяжкай хваробы памёр Га-
ратаў-Пінчук Уладзімір Вене-
дыктавіч, артыст Беларускага
дзяржаўнага акадэмічнага тэа-
тра імя Яні Купалы.

Уладзімір Венедыктавіч на-
радзіўся ў 1900 годзе і пра-
цаваў у Тэатры імя Я. Купалы з
1923 года.

Гэта быў скаронны і адданы
сваёй справе чалавек. Выха-
нец рэжысёра Е. А. Міронца,
ён праз усё жыццё пранёс
лікую любов да сцэны, вер-
насць творчому калектыву і ка-
рыстаўся агульнай павагай. Ён
стварыў многія дэсарты пра-
дзівых вобразаў, быў заняты ў
большасці спектакляў тэатра.

Гэта быў добры чалавек і
шчыры друг. Памяду ім на-
доўга застанецца ў нашых сэр-
цах.

Група таварышэй.

Калектыв Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Яні Купалы з глыбінным жахам павядоміў аб згубінай смерці наша-
га ГАРАТАВА-ПІНЧУКА і выказаў сваё спачуванне сям'і нябожчыка.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАР-
ВІЧ, Ф. У. ІВАШЫН, А. М. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф.
ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара),
М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць
два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

Гэта — таксама тая памочніца, Вясна!
Самы шчыры і самы адданый! Яны так
сама чакалі цябе. І не проста чакалі, Хіба не
так!
Дык будзь ласкавай, шчодрой і праца-
тай, Вясна. Кроці па зямлі і спорнай зме-
ні сей промні сонца, забядай зямлю
дружнымі ўсходамі будучага ўраджаю, се-
ляном іскрысты зорні Радасці і Шчасці!
Ты — наша, Вясна! Дары дзень табе!
Тэст. М. ГІЛІВІЧ.
Фота. У. Круна.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства
культуры і спраў Саюза пісьматэатраў БССР, Мінск.

Адрас рэдакцыі:
сакратар — 3-25-23, аддзел літаратуры — 3-20-54, аддзел мастацтва — 3-24-62, аддзел культуры — 3-22-04, выдавецтва — 3-19-32, бухгалтэрыя — 3-11-03.

г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмны рэдакцыі — 3-24-61, намеснік галоўнага рэдактара — 3-25-23, адказнага
сакратара — 3-25-23, аддзел літаратуры — 3-20-54, аддзел мастацтва — 3-24-62, аддзел культуры — 3-22-04, выдавецтва — 3-19-32, бухгалтэрыя — 3-11-03.

Друкерня выдавецтва «Звязда».